

УДК 331.442:159

DOI 10.32626/2413-2578.2021-18.86-97

А.І. Куриця

allakouritsa@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0079-6817>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ЛОГОПЕДІВ

Відомості про автора: Куриця Алла Іванівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри логопедії та спеціальних методик Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: логопедичне партнерство та проблема батьківсько-дитячих стосунків сімей, які виховують дитину з порушенням мовлення. E-mail: allakouritsa@gmail.com

Contact: Kurytsya Alla, PhD of psychology, senior lecturer of speech therapy and special methods in Kamyanets-Podilsky National Ivan Ohienko University, Kamyanets-Podilsky, Ukraine. Academic interests: logopaedic partnership and the problem of parental and child relationships of families who bring up a child with speech impairment. E-mail: nathalia.gavr@gmail.com

Куриця А.І. Особливості прояву емоційного вигорання у логопедів. У статті зроблено спробу проаналізувати поняття «емоційне вигорання». Обґрунтовано важливість вивчення емоційного вигорання серед логопедів. З'ясовано, що одним з проявів професійних деструкцій особистості є феномен емоційного вигорання. Зазначено, що результативність професійної діяльності логопедів багато у чому залежить від стану і особливостей їх емоційної сфери. Акцентовано увагу на тому, що постійне емоційне напруження, щоденні психічні перевантаження, висока відповідальність, дисбаланс між інтелектуально-енергетичними витратами та морально-матеріальною винагородою обумовлюють ризик виникнення емоційного вигорання. З'ясовано, більшість логопедів неадекватно вибірково емоційно реагують у разі обмеження емоційної віддачі. Половині досліджуваних властиві підвищена особистісна тривожність, утруднена міжособистісна взаємодія, переживання психотравмуючих обставин

професійної діяльності, редукція професійних обов'язків, скорочення діяльності, що вимагає емоційних витрат. Зауважено, що є необхідність психопрофілактичної роботи з логопедами спрямованої на усвідомлення свого емоційного стану і оволодіння прийомами саморегуляції з метою подолання початкових симптомів стресу на роботі.

Ключові слова: професійні деструкції, професійне вигорання, емоційне вигорання, логопед.

Курица А.И. Особенности проявления эмоционального выгорания у логопедов. В статье подан содержательный анализ проблемы профессионального выгорания. Определены понятия «выгорания» и «профессиональное выгорания». Выявлены и охарактеризованы основные факторы, влияющие на формирование синдрома эмоционального выгорания у логопеда. Профессиональные функции логопеда, согласно требованиям профессии, предусматривают его личностно-профессиональное развитие, что связано с психопрофилактикой «психического выгорания», необходимостью сохранения психологической защищенности специалиста во взаимоотношениях на уровне «человек-человек». Доказано, что большинство логопедов эмоционально реагируют в случае ограничения эмоциональной отдачи. Половине испытуемых свойственны повышенная личностная тревожность, затруднено межличностное взаимодействие, переживание психотравмирующих обстоятельств профессиональной деятельности, редукция профессиональных обязанностей, сокращение деятельности, требующей эмоциональных затрат. Акцентируется внимание на необходимости психопрофилактической работы с логопедами, направленной на осознание своего эмоционального состояния и овладение приемами саморегуляции с целью преодоления начальных симптомов стресса на работе.

Ключевые слова: профессиональные деструкции, профессиональное выгорание, эмоциональное выгорание, логопед.

Kurytsya A. Manifestation features of emotional burnout in speech therapists. The article considers the analysis of the concept "emotional burnout". It is substantiated the importance of studying the emotional burnout among speech therapists. It is clarified, that one of the manifestations of professional personality destruction is the phenomenon of emotional burnout. It is noted that the effectiveness of the professional activities of speech therapists largely depends on the state and features of

their emotional sphere. Attention is drawn to the fact that the constant emotional stress, daily mental overload, high responsibility, imbalance between intellectual and energy costs and moral and material rewards lead to the risk of emotional burnout. It is found that most speech therapists do not respond emotionally selectively to emotional restriction. Half of the respondents are characterized as increased personal anxiety, difficult interpersonal interaction and experiences of psycho-traumatic circumstances of professional activity, reduction of professional duties and reduction of activities that require emotional expenses. It is noted that there is a need for psych prophylactic work with speech therapists aimed at realizing their emotional state and mastering the techniques of self-regulation in order to overcome the initial symptoms of stress at work.

Key words: professional destruction, professional burnout, emotional burnout, speech therapist.

Постановка проблеми. Професійна діяльність займає особливе місце в житті кожної людини. В процесі виконання професійної діяльності відбувається формування особистісних якостей, необхідних для тієї чи іншої спеціальності, тобто становлення людини як спеціаліста. Формування професійних якостей, необхідних для здійснення діяльності фахівця – довга та копітка праця, що залежить від величезної кількості чинників. Воно триває протягом усього професійного життя людини: починається з моменту вибору професії, йде в період навчання та продовжується до припинення виконання людиною своїх професійних обов'язків. Цей процес залежить від мінливості самої професії протягом життя (поява нових методів, технологій), вимог суспільства до неї. Таким чином, будь-яка професійна діяльність накладає свій психологічний відбиток на особистість людини, тим чи іншим чином «деформуючи» її. Така «деформація» може стати як передумовою для формування професіонала високого класу, так і для розвитку професійних деструкцій. Професійні деструкції – це поступово накопичені зміни сформованої структури діяльності й особистості, негативно позначаються на продуктивності праці і взаємодії з іншими учасниками цього процесу, а також на розвитку самої особистості. Подолання професійних деструкцій супроводжується психічною напруженістю, психологічним дискомфортом, кризовими явищами. Одним з проявів професійних деструкцій особистості є феномен емоційного вигорання [3]. Професійний розвиток особистості

передбачає її активне намагання впливати на зовнішні обставини; усвідомлення своїх дій і відповідальності за те, що відбувається з нею; планування і постановку мети професійної діяльності, внутрішню роботу над собою заради її досягнення. Усе це вимагає великих зусиль, що нерідко зумовлює емоційне виснаження, а згодом і вигорання, зокрема у фахівців професій системи «людина-людина». Трудова діяльність цих професійних груп досить швидко призводить до змін емоцій, і часто ці зміни розвиваються в негативну сторону: виникає відчуття виснаженості або спустошеності, нездатність швидко відновитися, з'являється хронічна втома, емоційна перевантаження. Все це є складовими елементами синдрому емоційного вигорання. Більш детально розглянемо цей феномен у професійній діяльності логопеда.

В даний час спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Якість життя таких дітей багато в чому залежить від фахівців, які працюють з ними. Особлива роль у їх навчанні та вихованні відводиться логопеду, робота якого спрямована на усунення недоліків у розвитку мовлення. Необхідною умовою успішного педагогічного процесу при роботі з даною категорією дітей є певний рівень не тільки професійної, але й особистісної готовності педагогів до роботи з ними, яка визначається такими його психологічними якостями, як істинно педагогічна спрямованість на розвиток особистості дитини, відповідальність, товариськість, рефлексія, ідентифікація, емпатія, толерантність [5], емоційна стійкість, позитивний емоційний фон, оптимістичний настрій. Як бачимо, результативність професійної діяльності логопедів багато у чому залежить від стану і особливостей їх емоційної сфери. Хоча, варто відмітити, що досліджень, присвячених вивченню емоційної сфери логопедів та, зокрема, їх емоційного та професійного вигорання, суттєво бракує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню емоційного вигорання присвячені як теоретичні, так і експериментальні дослідження. Розробкою проблеми емоційного вигорання займалися І. Андрух, А. Баканова, В. Бойко, Н. Водоп'янова, С. Дацунова, О. Лось, К. Масляч, Н. Мусатенко, О. Петрова, В. Орел, Т. Рогінська, Д. Трунов, Т. Форманюк, Х.Дж. Фрейденберг та інші. Вказані автори в різні часи розробили підходи до вивчення проблеми емоційного вигорання [1; 3; 4; 5; 6; 8; 9; 10; 11; 12].

Вперше синдром емоційного вигорання описав американський психіатр Х. Фрейденберг в 1974 році [12]. Термін був введений з метою характеристики психологічного стану здорових людей, чия професійна діяльність нерозривно пов'язана з інтенсивним і тісним спілкуванням з людиною, постійною напругою емоційної сфери. На сьогоднішній день є величезна кількість теорій розвитку і формування емоційного вигорання. Розглянемо найбільш значущі з них.

Згідно теорії Пайнса і Аронсона [3], вигорання – це стан фізичного, емоційного і когнітивного виснаження, викликаного тривалим перебуванням в емоційно перевантажених ситуаціях. Виснаження є головною причиною (фактором), а інші прояви дисгармонії переживань і поведінки вважають наслідком. Згідно цієї моделі, ризик емоційного вигорання загрожує не тільки представникам соціальних професій.

Синдром емоційного вигорання, згідно з думками Д. Дирендонка, Ст. Шауфели, Х. Сиксма [11], зводиться до двомірної конструкції, що складається з емоційного виснаження і деперсоналізації. Перший компонент, який отримав назву «афективного», відноситься до сфери скарг на своє здоров'я, фізичне самопочуття, нервову напругу, емоційне виснаження. Другий – деперсоналізація – проявляється у зміні відносин або до оточуючих, або до себе. Він отримав назву «інсталяційного».

Відповідно до моделі Дж. Грінберга [3], професійне вигорання являє собою п'ятиступеневий прогресуючий процес, що складається з наступних етапів: 1) медовий місяць (задоволення від роботи є, але у зв'язку з тривалими робочими стресами енергійність і почуття задоволення починають зменшуватися); 2) недолік палива (з'являються перші ознаки фізіологічних порушень (проблеми зі сном, втома), знижується інтерес до змісту праці та/або до роботи, може проявлятися відстороненість від своїх обов'язків); 3) хронічні симптоми (виснаження, схильність до захворювань, дратівливість або почуття пригніченості, відчуття постійної нестачі часу); 4) криза (розвиток хронічних захворювань, втрата працездатності, незадоволеність якістю життя); 5) пробивання стіни (подальший розвиток захворювань).

Найпопулярнішою моделлю емоційного вигорання є теорія Маслач і Джексон, які систематизували описані характеристики даного синдрому і розробили опитувальник для його кількісної оцінки. Згідно моделі К. Маслач і С. Джексон, «вигорання» являє собою тривимірний

конструкт, що включає в себе емоційне виснаження, деперсоналізацію і редукацію особистих досягнень [9]. Під емоційним виснаженням розуміється почуття емоційної спустошеності і втоми, викликане власною роботою.

На сьогоднішній день інтерес дослідників, практичних психологів, лікарів до питання емоційного вигорання не згас, тривають дослідження даного феномену та його поширення серед різних професійних груп. Найбільш часто емоційне вигорання виявляється у людей, чия діяльність пов'язана з інтенсивним спілкуванням, постійною напругою емоційної сфери: медичні та соціальні працівники, педагоги, логопеди, психологи, священники, співробітники call-центрів, рятувальники, оператори телефонів довіри, продавці, менеджери, торгові представники [9].

Мета статті. Проаналізувати прояви синдрому емоційного вигорання логопедів.

Виклад основного матеріалу статті. Професійна діяльність логопеда – це особливий вид педагогічної діяльності, складність якої полягає у наданні психолого-педагогічної допомоги особам з порушеннями мовлення. Система професійної підготовки логопедичних кадрів в сучасних умовах виправдовує себе лише частково, бо розвиток вузького професіоналізму, представленість логопеда тільки як фахівця, що має хороші спеціальні знання, робить його певною мірою обмеженим, професійно байдужим, позбавляє повноти погляду на нові факти і явища. Логопед стає малоздатним до освоєння нових типів пізнавальних завдань, проблем, теорій і методик.

Говорячи про особистісні причини недооцінки професійної ефективності, варто відзначити дві основні, а саме [5]:

1. Недооцінка професійної ефективності насамперед пов'язана з завищеними вимогами. Завищені (у тому числі професійні) вимоги до себе пред'являють, як правило, логопеди, які мають установку досягати ідеального 100% результату в будь-якій сфері діяльності.

2. Друга особистісна причина, що призводить до розчарування в своєму професіоналізмі – це установка на отримання швидкого результату. У разі відсутності швидкого результату логопед з такою установкою буде відчувати розчарування.

Існує також ряд інших психологічних установок, що призводять до емоційного вигорання, наприклад: 1) установка робити роботу самостійно, не звертаючись за допомогою і підтримкою; 2) установка надавати допомогу іншим за будь-яку ціну, без урахування власних

потреб і фізичних ресурсів; 3) установка здійснювати кілька справ або проектів одночасно [11].

Ці установки «змушують» фахівця для підтримки гарного самопочуття виконувати роботу занадто дорогою ціною, що спричиняє перевантаження і, відповідно, емоційне та професійне вигорання.

Постійне емоційне напруження, щоденні психічні перевантаження, висока відповідальність, дисбаланс між інтелектуально-енергетичними витратами та морально-матеріальною винагородою обумовлюють ризик виникнення емоційного вигорання.

У даній статті досліджено прояв синдрому емоційного вигорання логопеда. Дослідженням охоплено 50 логопедів Хмельницької області, віковий діапазон 25-46 років. За допомогою методики В.В. Бойко [2] була досліджена сформованість симптомів фаз емоційного вигорання: напруження, резистенції та виснаження.

Як видно з таблиці 1, найбільш вираженим симптомом фази тривожного напруження є переживання психотравмуючих обставин професійної діяльності, фаза сформована у 26% і на стадії формування у 24% респондентів. Третина логопедів переживають тривогу і депресію, що пов'язані з професійною діяльністю в ускладнених обставинах (фаза сформована у 8% і на стадії формування у 24%). При цьому незадоволеність собою і незадоволення обраною професією, посадою, що розвиваються при неможливості конструктивно вирішити ситуацію, більшості досліджуваним не притаманні (фаза не сформувалася – 84%), як і відчуття «загнаності у клітку» та безвиході від переживання (воно відсутнє у 92%). Сума балів всіх симптомів вказує на те, що тривожне напруження в цілому не сформоване.

Таблиця 1
Вираженість тривожної напруги у досліджуваних логопедів
(%)

Симптом											
Переживання психотравмуючих обставин			Незадоволеність собою			Загнаність у клітку			Тривога та депресія		
Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась
26	24	48	2	14	84	2	6	92	8	24	68

Аналіз вираженості симптомів фази резистенції (формування захисту) показав, що майже 2/3 досліджуваним (68%) притаманно неадекватно вибірково емоційно реагувати у разі обмеження емоційної віддачі: 42% з них перестали вловлювати різницю між економічним проявом емоцій і неадекватним вибірково емоційним реагуванням і ще 26% починають це робити. Другим за вираженістю симптомом цієї фази емоційного вигорання у логопедів є редукція професійних обов'язків (54%). Майже у половини (42%) логопедів розширена сфера економії емоцій, скорочено спілкування у позаробочий час з друзями і близькими через втому від контактів на роботі. У третини з них виявлена емоційно-моральна дезорієнтація: емоції недостатньо стимулюють їх моральні почуття, вони проявляють недостатню уваги до дітей та навіть грубість (табл. 2).

Таблиця 2

Вираженість фази резистентності у досліджуваних логопедів (%)

Симптом											
Неадекватна вибірково емоційна реакція			Емоційно моральна дезорієнтація			Розширення сфери економії емоцій			Редукція сфери професійних обов'язків		
Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась
42	26	32	14	18	66	22	20	58	42	12	46

Сума середніх показників шкал цієї фази свідчить про її формування у досліджуваних логопедів.

В табл. 3 представлена вираженість у логопедів симптомів виснаження, що характеризується зниженням загального енергетичного тону й ослабленням нервової системи, за яких формується емоційний захист. Найбільш виражений майже у половини (46%) досліджуваних симптом психосоматичних і психовегетативних порушень на рівні психічного і фізичного самопочуття (на фазі сформованості – у 8% та на стадії формування у 38%). У третини виявлені емоційний дефіцит, відчуття неможливості надати емоційну допомогу людям (на фазі сформованості у 4%, та на стадії формування ще в 32%).

Таблиця 3

Вираженість фази виснаження у досліджуваних логопедів (%)

Симптом											
Емоційний дефіцит			Емоційна відстороненість			Особистісна відстороненість			Психосоматичні та психовегетативні порушення		
Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась	Фаза сформована	Фаза на стадії формування	Фаза не сформувалась
4	32	64	2	24	74	4	26	70	8	38	54

При цьому більшості логопедів не властиві емоційна відстороненість, тобто виключення емоцій професійної діяльності (не сформована у 74%, на фазі сформованості лише у 2%) і особистісна відстороненість, що виявляється в повній або частковій втраті інтересу до суб'єктів професійної діяльності (не сформована у 74%, а характерна тільки для 4%). Однак викликає тривогу те, що у чверті (24%) з них формуються обидва ці симптоми, які, без сумніву, ускладнюють їх професійну діяльність і особистісний розвиток. Загальна сума резистенції логопедів свідчить про її невисоку вираженість.

Таким чином, більшість логопедів неадекватно вибірково емоційно реагують у разі обмеження емоційної віддачі. Половині досліджуваних властиві підвищена особистісна тривожність, утруднена міжособистісна взаємодія, переживання психотравмуючих обставин професійної діяльності, редукція професійних обов'язків, скорочення діяльності, що вимагає емоційних витрат. Ще майже половині притаманні психосоматичні і психовегетативні порушення на рівні психічного і фізичного самопочуття, розширення сфери економії емоцій, скорочення спілкування у позаробочий час з друзями і близькими через втому від контактів на роботі. Третина досліджуваних переживають тривогу і депресію, які пов'язані з професійною діяльністю в ускладнених обставинах, емоційний дефіцит, відчуття неможливості надати емоційну допомогу людям і характеризуються емоційно-моральною дезорієнтацією, недостатньою увагою до дітей і навіть грубістю. У 25% формується емоційна і особистісна

відстороненість, тобто виключення емоцій професійної діяльності, повна або часткова втрата інтересу до оточуючих людей.

Висновки. Отже, отримані результати свідчать, про необхідність психопрофілактичної роботи з даними фахівцями з усвідомлення свого емоційного стану і оволодіння прийомами саморегуляції з метою подолання початкових симптомів стресу на роботі, а, за потреби, – відновлення емоційних ресурсів. Для профілактики емоційного вигорання надзвичайно важливо: 1) вивчати психологічні причини, через які у логопедів самооцінка та оцінка результатів праці може не відповідати реальності; 2) формувати адекватні критерії професіоналізму та професійної успішності; 3) дослідити і пропонувати методи оцінки та самооцінки, які логопед міг би використовувати самостійно для аналізу своєї діяльності. Ці три напрямки роботи допоможуть логопеду бути більш реалістичним в оцінці своєї професійної ефективності. Більше того, вони є необхідними компонентами таких методів роботи, які спрямовані на підвищення рівня професійної компетентності.

Бібліографія

1. Андрух І.В. Фактори, що впливають на формування феномену «емоцій-ного вигорання» / І. В. Андрух // Проблеми екстремальної та кризової психології : збірник наукових праць. Вип. 12. частина 1. Х.: НУЦЗУ. 2012. С.22-29. **2. Бойко В.В.** Синдром «емоціонального вигорання» в професіональ-ном общении / Бойко В.В. СПб.: Питер, 1999. 105 с. **3. Водопьянова Н.Е.** Синдром психического вигорання в коммуникативных профессиях / Н. Е. Водопьянова // Психология здоровья. 2000. 463 с. **4. Дацунова С.** Подолання синдрому емоційного вигорання / С. Дацунова // Психолог. 2009. № 1. С.9-11. **5. Леонова А.Б.** Основные подходы к изучению профессионального стресса // Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы. 2001. № 11. С.2-16. **6. Лось О.Н.** Теоретические основы изучения синдрома вигорання / О.Н. Лось // Актуальні проблеми практичної психології: збірник наукових праць. Частина 1. Херсон: ПП. Вишемирський В.С., 2008. С.225-228. **7. Миронова С.** Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. Миронова, О. Гаврилов, М. Матвєєва. Кам'янець-Подільський, 2010. 264 с. **8. Мусатенко Н.** Профілактика професійного згорання / Н. Мусатенко // Психолог. 2008. № 40. С.11-12. **9. Петрова О.Н., Лядокова Г.М.** Влияние профессиональной деятельности на стресс и эмоциональное выгорание у медицинских работников // Современные

наукоємкие технологии. 2013. №7. С.218-219. **10. Соковнина М.С.,** Соболева Е.С. Профилактика эмоционального выгорания педагогов и психологов через формирование адекватной оценки результативности профессиональной деятельности / М.С. Соковнина, Е.С.Соболева // Служба практической психологии в системе образования. Выпуск 8. Научные сообщения в городской научно-практической конференции. Научные редакторы доктор психологических наук, профессор А.К. Колеченко, старший преподаватель Н.В.Пунченко. Спб.: СПбАППО, 2004, С.272-277. **11. Maslach C.,** Leiter M. P. Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology*. 2008. № 93 (3). P. 498-512. doi: 10.1037/0021-9010.93.3.498. **12. Van Yperen N.W.** Informational support, equity and burnout: The moderating effect of self-efficacy // *J. of Occupat. Psychol.* 2004. V. 71. № 1. P. 29-33. 4. Perlman B., Hartman.

References

1. Andrukh I.V. Faktory, shcho vplyvayut' na formuvannya fenomenu «emotsiy-noho vyhoryannya» / I.V. Andrukh // *Problemy ekstremal'noyi ta kryzovoyi psykholohiyi : zbirnyk naukovykh prats'*. Vyp. 12. chastyna 1. KH.: NUTSZU. 2012. S.22-29. **2. Boyko V.V.** Syndrom «emotsiyonal'noho vyhorannya» v professyonal'-nom obshchenyy / Boyko V.V. SPb.: Pyter, 1999. 105 s. **3. Vodop'yanova N.E.** Syndrom psykhycheskoho vyhorannya v kommunikativnykh professyakh / N.E. Vodop'yanova // *Psykholohyya zdorov'ya*. 2000. 463 s. **4. Datsunova S.** Podolannya syndromu emotsiynoho vyhorannya / S. Datsunova // *Psykholoh*. 2009. №1. S.9-11. **5. Leonova A.B.** Osnovnye podkhody k yzuchenyyu professyonal'noho stressa // *Vestnyk psykhosotsyal'noy y korrektsyonno-reabylytatsyonnoy raboty*. 2001. № 11. S.2-16. **6. Los' O.N.** Teoretycheskye osnovy yzuchenyya syndroma vyhorannya / O.N. Los' // *Aktual'ni problemy praktychnoyi psykholohiyi: zbirnyk naukovykh prats'*. Chastyna 1. Kherson: PP. Vyshemyrs'kyu V.S., 2008. S.225-228. **7. Myronova S.** Osnovy korektsiynoyi pedahohiky: navchal'no-metodychnyy posibnyk / S. Myronova, O. Havrylov, M. Matvyeyeva. Kam"yanets'-Podil's'kyu, 2010. 264 s. **8. Musatenko N.** Profilaktyka profesiynoho z'horannya / N. Musatenko // *Psykholoh*. 2008. № 40. S.11-12. **9. Petrova O.N.,** L'dokova H.M. Vlyyanye professyonal'noy deyatel'nosti na stress y emotsiyonal'noe vyhoranye u medytsynskykh robotnykov // *Sovremennye naukoemkye tekhnolohyy*. 2013. №7. S.218-219. **10. Sokovnyina M.S.,** Soboleva E.S. Profylaktyka emotsiyonal'noho vyhorannya pedahohov y psykholohov cherez formyrovanye adekvatnoy otsenky

rezul'tatyvnosty professyonal'noy deyatel'nosti / M.S. Sokovnyna, E.S.Soboleva // Sluzhba praktycheskoy psykholohyy v systeme obrazovanyya. Vypusk 8. Nauchnye soobshchenyya v horodskoy nauchno-praktycheskoy konferentsyy. Nauchnye redaktory doktor psykholohycheskykh nauk, professor A.K. Kolechenko, starshyyu prepodavatel' N.V.Punchenko. Spb.: SPbAPPO, 2004, P. 272-277. **11. Maslach C., Leiter M.P.** Early predictors of job burnout and engagement. Journal of Applied Psychology. 2008. № 93 (3). P. 498-512. doi: 10.1037/0021-9010.93.3.498. **12. Van Yperen N.W.** Informational support, equity and burnout: The moderating effect of self-efficacy // J. of Occupat. Psychol. 2004. V. 71. № 1. P. 29-33. 4. Perlman B., Hartman.

Received 09.09.2021

Accepted 09.10.2021

УДК 376:373.016

DOI 10.32626/2413-2578.2021-18.97-110

В.Е. Левицький

levik7419@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-1513-5744>

Ю.В. Сербалюк

serbaliuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8914-2261>

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ ГЛОБАЛЬНОГО ЧИТАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відомості про автора. **Левицький Вадим Едуардович** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії та спеціальних методик факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка (Україна). У колі наукових інтересів: питання спеціальних методик української мови і ручної праці. E-mail: levik7419@ukr.net. **Сербалюк Юрій Володимирович** – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальної